

udario temelje Vulgarnoj našoj eri. I zbilja, ako se pokriva — kako sam gore pokazao — god. 754. a. u. c. sa god. 4714. Julijanskog perioda, pa ako se od ove godine oduzmu 754, mi imademo god. 3961. Julijanskog perioda, a ta se godina upravo pokriva sa godinom sagrađenja Rima prema Varronovu mišljenju.

Iz ovoga se zaglavljuje: 1. Da Vulgarna era u brojenju godina nema drugoga termina, već godinu 754. od sagrađenja Rima.

2. Da, ako je pogrješna, ta pogrješka nije u tomu, što je stopila dvije godine u jednu, pa tim suzila razmak, koji je bio između te dvije godine, već je njena pogrješka u tomu, što je u lancu godina, što teku od sagrađenja Rima do danas smjestila rođenja Isukrstovo u jednu godinu, u koju nije spadalo.

3. Budući da je Vulgarna era smjestila u g. 754. a. u. c. godinu rođenja Isukrstova, a budući je s druge strane poznato i dokazano, da se Isukrst nije mogao rodio g. 754. a. u. c., već 4 ili 5 godina prije, to jest ili 750. ili 749. slijedi, da se Vulgarnoj eri imadu dodati još 4 ili 5 godina, jer je u tomu njena pogrješka.

Ovdje mi je primijetiti, da moje dedukcije pretpostavljaju kao ujamčenu točku historijsku, da je Rim sagrađen god. 3961. Julijanskoga perioda, koja godina odgovara god. 3. olimpijade VI. prema Varronovu mišljenju. Kada bi se olimpijada VI. pomakla malo više ili niže, tada dakako da bi i godina Julijanskog perioda skočila više ili pala niže. Ovdje ja ne mislim dokazivati njenu ispravnost, jer na moje pitanje ne spada. Pitanje je moje bilo, da li se imadu dodati ili oduzeti ono nekoliko godina Vulgarnoj eri; kao što nije moje pitanje da ovdje riješim, da li se je Isukrst rodio god. od sagrađenja Rima 747, ili 748, 749, 750 ili 752. Prvo sam pitanje ovdje riješio, o trećem sam ottrag godina raspravljao u svomu djelu „Neke bilješke o Vulgarnoj Eri. Sarajevo. Tisk. Bosanske Pošte godine 1896.“, a drugo ostavljam za drugi put, ako bih imao prihode, volje i vremena.

O. U. Talija.

Egzegetična bilješka:

Ivanovo Evanđelje XIX. 13. U „Zeitschrift für neutestamentische Vissenschaft“ god. 1914. br. 4. izašlo je neočekivano tumačenje riječi Ivanovih „ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος“, koje Vulgata prevodi „sedit pro tribunali“. Prema

dosadanjemu shvatanju egzegeta ove su se riječi odnosile na Pilata, a to s razloga, što tako zahtijeva grčki glagol, pa to potvrđuje i paralelno mjesto kod Mateja XXVII. 19 „καθημένον δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος. — P. Corsson, auktor članka u rečenom „Zeitschrift-u“, iznosi nam drugo tumačenje. On misli naime, da se one riječi ne odnose na Pilata, već na samoga Isusa. Prema njegovu mišljenju smisao bi bio ovaj: Pilat čini posaditi (sjesti) Isusa na sudačku stolicu, kao da bi sudio Jevrejima. Razlozi, kojima podupire svoju tvrdnju, jesu ovi: 1. Nije vjerojatno, da bi bio Pilat nakon sve one duge prepirke sa Jevrejima zauzeo ono mjesto, sjeo naime da izrekne definitivnu osudu. 2. Ako se ovako shvati stvar, naravno se shvaćaju i jevrejski poklici: „Neka se propne“ (ver. 15.). 3. Navodi riječi sv. Justina, koji u svomu komentaru Jezajije LVIII. 2. govori: „διασφύροντες αὐτὸν ἐκάθισαν ἐπὶ βήματος καὶ ἔπον κρίνον ἡμῖν“ „bivši ga pogrdili postaviše ga na sjedalo i rekoše mu: sudi nam“.

Priznaje Corsson, da su ove riječi crpane iz nekoga apokrifna izvora, ali da razjašnjaju Ivanove riječi. Nije vjerojatno, da se Justinova riječ ἐκάθισαν odnosi na vojnike, vjerojatnije, je, da se odnosi na Isusa, stoga je vjerojatnije i kod Ivana ἐκάθισεν da se odnosi na Isusa, a ne na Pilata.

Ne čine mi se razlozi dosta jaki, što ih navodi Corsson. O prvomu razlogu opažam ovo: 1. Iz čitavoga Ivanova konteksta izbija ovo: da je Pilat sklon bio Isusu i da je gledao da ga oslobodi. Stoga je Pilat više puta izjavio, da ga ne nalazi krivcem smrti, stoga je predložio Jevrejima izbor između Barabe i Isusa, da ga pusti na slobodu, dao je bičovati Isusa nadajući se tim zadovoljiti Jevrejima, stoga im je činio izvesti Isusa iza bičovanja, da ga vidi sav narod očitujući, da „quia nullam in eo invenio causam“. — Pilatova odluka da oslobodi Isusa, popusti i klone tek tada, kada začuje viku: „Si hunc dimittis non es amicus Caesaris, omnis enim, qui se regem facit, contradicit Caesari“. Pilatova odluka ovdje bi slomljena, strah da ne bude tužen skloni ga da učini po volji Jevrejima. Ovo je bio momenat, kada je on imao izreći definitivnu svoju odluku. I vidimo zbilja, da Pilat nije dalje urgirao, već da je bio popustio i po volji učinio Jevrejima, da ga propnu. Posve naravno je dakle, da riječi „sedit pro tribunali“ imadu se odnositi na Pilata, a ne na Isusa. Strah

da bude tužen, prisili Pilata i on „sedit pro tribunali“, pa izreče osudu: Vi tužite Isusa, da hoće svrgnuti rimsko gospodstvo, jer se je kraljem proglasio (ecce Rex vester), eto ja potvrđujem osudu, koju vi tražite, neka bude propet. Ovo tumačenje, koje je posve naravno, imade svoju potvrdu i u tomu, što Pilat čini napisati „causam mortis“, a ta je bila „Jesus Nazarenus rex Judaeorum“. Ovaj natpis napisan je bio, da opravda postupanje Pilatovo, a ne da kaže pravi uzrok smrti.

Na drugi razlog, što navodi Corsson opažam: Nije trebalo da Isus „sedit pro tribunali“, te tim izazove viku: „Neka se propne“, jer je ta vika nastala i kada im ga je Pilat pokazao naprosto bičovana. Da je Pilat zbilja činio Isusu „ut sedeat pro tribunali, takovo šta bilo bi protiv čitavomu dosadašnjemu postupku. Pilat je upotrebljavao svakojaka sredstva, da ublaži jevrejski bijes, te Isusa oslobodi; a ovim, postupkom bio bi jače raspallo njihov bijes.

Na treći razlog opažam: Iz riječi Justinovih „ἐκάθισαν“ ne dade se izvesti, što hoće Corsson. Zašto nije moglo biti, da su se pojedini vojnici postavljali izmjenično na stolicu, pa Isusu govorili: sudi nam? Moglo je dakako biti, da su postavili Isusa na to mjesto; i to je moguće; ali se ovo drugo ne dade izvesti iz Justinovih riječi, manje pak iz grčkih glagola καθίζω ili καθέξομαι. Istina je, da se καθίζω upotrebljava u transitivnom smislu, ali se upotrebljava i u intrazitivnom (neprelaznom) smislu. Imade tomu potvrde i kod starih klasičnih grčkih pisaca pa i u Novom Zavjetu. Na pr. kod istoga Ivana XII. 14: „Bivši našao Isus oslića uzjaše“ (ἐκάθισεν).

Iz svega ovoga čini mi se, da filologija ovo pitanje ne može riješiti u smislu, kako ga je htio riješiti Corsson, već ga može samo riješiti, u koliko se dade riješiti, kontekst Ivanova Evanđelja; a taj stoji u tumačenju dojakošnjem.

O. U. Talija.

Otkriće sarkofaga sv. Fabjana pape. Pred nekoliko je sedmica Mgr. De Waals, urednik glasovitog kršćanskog časopisa „Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und für Kirchengeschichte“ otkrio važni spomenik iz kršćanske prošlosti. Radi se o iskopinama, koje je spomenuti Prelat vodio na groblju